

Utbildningsinspektion i Sjöängsskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–9

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av utbildningsresultaten.....	3
Bedömning av verksamheten	5
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	10

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Sjöängsskolan den 7–8 samt 28 november 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid nästa inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Sjöängsskolan, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Sjöängsskolan intervjuades elever, personal, biträdande rektorer, rektorn samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i förskoleklass och i förskoleklass, årskurserna 2, 6 och 9. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Sjöängsskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	49
Grundskola	643

Sjöängsskolan tillhör tillsammans med fyra andra skolor norra rektorsområdet i stadsdelen Älvsjö. Rektorsområdet har en rektor. I Sjöängsskolan finns tre biträdande rektorer.

Personalen är indelad i fem arbetslag, ett med undervisning i förskoleklass till årskurs 1, ett för årskurs 2–3, ett för årskurs 4–5 och två för årskurs 6–9. I skolan kan eleverna välja att få undervisning med viss profil. Eleverna kan välja inriktning mot matematik och naturorienterande ämnen, mot musik samt mot engelska. I Sjöängsskolan finns en särskild undervisningsgrupp med elever som behöver särskilt stöd i svenska.

I skolan finns fritidshem och i anslutning till skolan öppen fritidshemsverksamhet för de äldre barnen. För beskrivning och bedömning av kommunens skolbarnsomsorg, se kommunrapporten.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Sjöängsskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

Sjöängsskolan är en skola som i många avseenden håller god kvalitet. De flesta eleverna trivs bra och tycker att de har lärare som har förmåga att lära ut väsentliga kunskaper. Samverkan och samarbete mellan personalen är för det mesta väl fungerade där organiserandet av arbetet i förskoleklass till årskurs 3 utmärker sig.

Skolan har dock områden som behöver utvecklas för att utbildningen skall ske enligt intentionerna i de styrdokument som gäller för grundskolan. Kunskapsresultaten har oroväckande försämrats och det är angeläget att skolan vidtar åtgärder för att istället öka måluppfyllelsen. Kvalitetsarbetet i skolan behöver förbättras. För att detta skall kunna ske måste kännedomen om skolans resultat öka och resultaten följas upp. Resultaten bör ligga till grund för en analys av vilka åtgärder skolan skall vidta för att eleverna i högre utsträckning skall nå målen. Kvalitetsredovisningen behöver förbättras så att den utgör ett led i denna process. I detta utvecklingsarbete spelar skolans ledning en avgörande roll. I Sjöängsskolan finns för stora skillnader i hur lärarna och ledningen, med rektor som ansvarig, uppfattar och beskriver verksamheten för att ett gemensamt förbättringsarbete skall bli framgångsrikt. Skolledningen behöver bli tydligare i sitt ledarskap och organiseringen av ledningsfunktionen bli sådan att rektor kan uppfylla det ansvar som åligger rektor enligt gällande förordningar.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 och 9 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt

2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94).

- Skolans likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Skolan upprättar inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolan ger inte alla elever som behöver det särskilt stöd (4 kap. 1 § skollagen och 5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Elever i behov av studiehundledning på modersmålet får inte detta stödbehov tillgodosett (5 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Rektorn är inte förtrogen med det dagliga arbetet i skolan (2 kap. 2 § skollagen).
- Beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp tas inte i enlighet med författningarna (5 kap. 5 § grundskoleförordningen).
- Beslut om anpassad studiegång för elev tas inte i enlighet med författningarna (5 kap. 10 § grundskoleförordningen).
- Skolan upprättar inte åtgärdsprogram för alla elever som behöver särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Skolan ger inte alla elever elevens val (2 kap. 19–20 §§ grundskoleförordningen).

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Skolan bör vidta åtgärder så att kunskapsresultaten förbättras. Eleverna bör ges större möjlighet att nå målen oavsett kön och etnisk bakgrund.
- Skolan bör förbättra elevernas inflytande över det egna lärandet.
- Kvalitetsredovisningen bör förbättras och arbetet med kvalitetsredovisningen bör i högre grad främja skolans kvalitetsarbete.
- Samarbetet med föräldrarna bör förbättras så att de i större utsträckning blir informerade om elevernas situation och delaktiga i utvecklingen av skolans verksamhet.
- Rektorn bör i högre utsträckning delta i elevvårdskonferenser.
- Ledningen bör förbättras med avseende på tydlighet i ansvarsfördelningen och pedagogisk ledning.

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, respektive för de frivilliga skolformerna, Lpf 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

Kunskaper

Verksamheten som bedrivs i förskoleklasserna ger eleverna kunskaper som utgör en god grund för fortsatt lärande. I den samverkan som sker mellan förskoleklass och årskurs 1 visar eleverna en god förmåga att samarbeta med andra elever. Eleverna visar nyfikenhet och en vilja att lära. De visar också tillit till vuxna och i övrigt tecken på att de finner sig väl tillrätta i verksamheten.

Skolans verksamhetsberättelse för år 2005 redovisar resultat i tabellform. Där redovisas resultat från nationella prov i årskurs 5, nationella prov i årskurs 9 och slutbetyg i årskurs 9 i ämnena svenska, engelska och matematik samt andelen ”behöriga elever till gymnasiet”. Av den sammanställning som finns för nationella provet i årskurs 5 framgår att 91 procent av eleverna har bedömts nå målen för nationella ämnesproven i svenska och engelska och 87 procent i matematik. Några andra sammanställningar av elevernas kunskapsresultat görs ej. Det är alltså svårt att få en bild av huruvida eleverna i årskurs 5 uppnår målen i skolans alla ämnen. Inspektörerna bedömer att detta är en brist som måste åtgärdas.

Tabell 1: Slutbetyg enligt Skolverkets statistik

	Skolan			Kommunen			Riket		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Meritvärde ¹	216,3	211,5	186,5	221,0	221,3	221,9	206,9	206,3	206,8
Andel (%) med fullständigt slutbetyg	87,2	81,8	67,7	75,6	75,7	75,1	75,9	75,5	76,0
Andel (%) behöriga till nationella progr. ²	87,2	88,1	83,3	89,8	89,2	90,0	89,6	89,2	89,5

Skolans resultat visar att elevernas meritvärde och andelen behöriga till nationellt program i gymnasieskolan som år 2005 låg något över eller i paritet med riksgenomsnittet har sjunkit till år 2006. Inspektörerna bedömer att detta är en oroväckande trend och att det är synnerligen angeläget att skolan vidtar kraftfulla åtgärder för att kunskapsresultaten inte försämrats ytterligare. Med hjälp av nationell statistik kan också en mer komplex bild visas, med stora skillnader mellan flickors och pojkars måluppfyllelse och i måluppfyllelsen mellan elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund.

Skillnaden mellan flickor och pojkar i andelen som når målen i årskurs 9 är år 2006 stor när det gäller vissa ämnen. Nationell statistik visar att i de samhällsorienterade ämnena är det mellan 11 och 16 procent av pojkarna som inte når målen medan motsvarande andel för flickorna är mellan 24 och 31 procent. Det är endast i moderna språk, slöjd och svenska som fler flickor än pojkar når godkänt.

¹ Meritvärdet beräknas på de 16 bästa ämnesbetygen i elevens slutbetyg (Godkänd räknas som 10 poäng, Väl Godkänd som 15 poäng och Mycket Väl Godkänd som 20 poäng). Det möjliga maxvärdet är 320 poäng.

² För att en elev skall vara behörig till gymnasieskolans nationella program krävs betyget G i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik.

Den försämring i andelen elever som får betyg i samtliga ämnen som framgår av ovanstående tabell motsvaras av en försämring för elever med utländsk bakgrund. Andelen elever med utländsk bakgrund som får betyg i samtliga ämnen är dock väsentligt lägre än elever med svensk bakgrund. Av nationell statistik framgår att år 2006 är andelen flickor med svensk bakgrund som har betyg i samtliga ämnen 78,8 procent, andelen pojkar med svensk bakgrund 83,3 procent och andelen elever med utländsk bakgrund 37,0 procent.

Varken av verksamhetsplanen eller i intervjuer med personalen framgår att en analys av elevernas måluppfyllelse sker utifrån ett genusperspektiv eller utifrån perspektivet av svensk eller utländsk bakgrund. Genom avsaknad av denna analys fattas också ett viktigt instrument för att utveckla strategier för att förbättra måluppfyllelsen. Inspektörerna bedömer att rektorn bör ta ansvar för att eleverna i större utsträckning ges möjlighet att nå målen oavsett kön och bakgrund. Inspektörerna bedömer det också som en brist som måste åtgärdas att skolan inte gör någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 och 9 i samtliga ämnen

Normer och värden

Eleverna har genom att delta i elevråd och klassråd möjlighet till inflytande. I dessa formaliserade former handlar inflytandet mestadels om skolans yttre miljö. I undervisningen har inspektörerna sett lektioner där elevers intresse och vilja tas tillvara såväl som lektioner där detta inte sker. Eleverna förstärker i intervjuer intrycket av att graden av inflytande och delaktighet varierar mellan olika klasser och mellan olika lärare.

En liknande variation finns när det gäller elevers ansvarstagande för sitt eget lärande och hur elever bemöter varandra. Trots att de flesta elever har ett respektfullt förhållande till varandra förekommer ibland ett språkbruk som är nedsättande. De flesta elever tar stort ansvar för sitt lärande men inspektörerna har tagit del av lektioner där elevers redovisning av arbeten endast följs av läraren medan de andra eleverna i klasrummet är upptagna med aktiviteter som inte tillhör skolarbetet. Eleverna upplever dock skolan som trygg och trivs med skoldagen. Elevers inflytande och möjlighet att ta ansvar varierar i allt för hög grad i skolan. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra elevernas inflytande över det egna lärandet.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skollledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

I Sjöängsskolan finns klassråd och elevråd där eleverna har möjlighet att påverka skolans arbetsmiljö. Skolans arbete med att ge eleverna inflytande över såväl sitt eget lärande som undervisningen varierar mellan lärare. I intervjuer med elever framgår att en del elever diskuterar moment och redovisningsformer med

läraren medan andra uppger att undervisningen är styrd av läromedel och att undervisningen inte anpassas efter elevernas kunskaper och intressen. I intervju med biträdande rektorer framhåller de elevers inflytande som ett område som inte i tillräcklig utsträckning är föremål för gemensam diskussion i skolan och som ett område som behöver utvecklas. Inspektörerna vill med bakgrund av de skillnader som råder mellan lärares arbete med elevers inflytande framhålla vikten av att skolan genomför detta skyndsamt, se även ovan under Normer och värden

Skolan arbetar för att förhindra och förebygga trakasserier och annan kränkande behandling genom att arbeta med olika projekt som Friends och Charlie. Elever deltar aktivt bland annat som kamratstödjare, hemlig kompis och andra former avsedda att förebygga kränkande behandling. Lärarna och eleverna tycker att arbetet mot kränkande behandling har gjort att skolan har blivit ”lugnare”. Trots de i flera stycken goda åtgärder som vidtas mot kränkande behandling vill inspektörerna uppmärksamma skolan på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Den nya lagens ändamål är att främja barn och elevers lika rättigheter och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola.

Skolans arbete för att motverka kränkande behandling finns beskrivet i flera dokument, bland annat en likabehandlingsplan som är gemensam för Älvsjö norra rektorsområde. Enligt lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever skall det för varje enskild verksamhet finnas en likabehandlingsplan. Likabehandlingsplanen skall bland annat innehålla en konkret beskrivning av de åtgärder som skall genomföras under året. När det gäller att utreda, åtgärda och följa upp, hänvisar likabehandlingsplanen till respektive skolas handlingsplan mot mobbing och kränkande behandling. Av Sjöängsskolans handlingsplaner framgår att beskrivning av perspektivet vuxen-elev avser kränkningar som elev kan utsätta vuxen för. Det saknas beskrivning av åtgärder som skall vidtas i de fall en vuxen kränker en elev. Inspektörerna bedömer att likabehandlingsplanen inte uppfyller de krav som ställs på en sådan plan vilket är en brist som måste åtgärdas. Inspektörerna vill också uppmärksamma skolan på att det den 15 oktober 2006 trädde nya bestämmelser i kraft som innebär att likabehandlingsplanen skall upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande skall anpassas efter deras ålder och mognad.

Skolan skall enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla verksamheten och fortlöpande informera föräldrar om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling. Föräldrar i Sjöängsskolan får information om sina barns kunskapsutveckling. Särskilt är föräldrarna med barn i förskoleklass till årskurs 3, som får regelbunden information varje vecka, nöjda och känner sig delaktiga. Informationen till föräldrar med barn i årskurs 4 till 9 varierar dock mycket mellan klasserna. Av föräldrantervjuer framkommer att lärare informerar föräldrar i olika grad. De flesta föräldrar får information om sina barns kunskapsutveckling vid utvecklingssamtalen som de är nöjda med, andra tycker att informationen är bristfällig. De flesta framhåller att viktig information om situa-

tionen i skolan, både när det gäller elevernas sociala situation och förändringar som rör undervisningen inte sker. En del föräldrar upplever dessutom att biträdande rektor med ansvar för de äldre eleverna är svår att komma i kontakt med och att det förekommer att föräldrar upplever att deras frågor inte blir tagna på allvar. I skolan finns ett förvaltningsråd med föräldrarepresentanter. Föräldrarna har också bildat en föräldraförening. Trots att det i skolans verksamhetsberättelse för år 2005 sägs att skolan haft ett mycket gott samarbete med föräldraföreningen upplever föräldrar som är aktiva i denna föräldraförening att kommunikationen med skolan inte fungerar tillfredsställande. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra samarbetet med föräldrarna så att föräldrarna i större utsträckning blir informerade om elevernas situation och delaktiga i utvecklingen av skolans verksamhet.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

Verksamheten i förskoleklass till årskurs 3 bedrivs i en särskild byggnad som omtalas som växthuset. Verksamheten präglas av samverkan och organiserat samarbete. Förskoleklass och årskurs 1 arbetar tätt tillsammans. Grundskollärare och förskollärare har tid för gemensam planering. Grundskollärare har viss tjänstgöring under fritidshemstid. Den verksamhet som bedrivs i förskoleklassen präglas av de mål att sträva mot som uttrycks i läroplanen för de obligatoriska skolformerna samtidigt som det finns utrymme för lek och omsorg. Det sätt verksamheten är organiserad och det sätt undervisningen bedrivs på i förskoleklass till årskurs 3 ger, enligt inspektörerna, mycket goda förutsättningar för elevernas sociala utveckling såväl som kunskapsutveckling. Övrig undervisning i skolan sker med i huvudsak god kvalitet.

Individanpassning och stöd

När det gäller särskilt stöd till elever som är i behov av sådant är rektors ansvar omfattande. Enligt grundskoleförordningen skall rektor fatta beslut om särskilt stöd till elev. Rektor skall se till att eventuellt behov av särskilt stöd utreds och om detta föreligger se till att åtgärdsprogram skrivs. Enligt stadsdelsnämndens delegeringsordning skall rektor även besluta om särskilt stöd skall ges i särskild undervisningsgrupp och om en elev skall ha anpassad studiegång. Det finns i Sjöängsskolan system och rutiner för att kartlägga behovet av stöd i svenska, engelska och matematik. Det finns även rutiner för hur en fråga om särskilt stöd till en elev skall hanteras. Även om biträdande rektorer uppger att man vid klasskonferenser inventerar kunskapsutvecklingen för alla elever i alla ämnen så är elever och lärare överens om att det utom i undantagsfall är svårt att få stöd i andra ämnen än svenska, matematik och engelska. Personalen ger en samstämmig uppgift om att eleverna inte får det särskilda stöd som de skulle behöva för att kunna nå målen i alla ämnen och uppfattar att detta är en resursfråga som de inte kan påverka.

Personalen är också överens om att elever som är i behov studiehandledning på modersmålet inte får det. Biträdande rektorer uppger att elever får studiehandledning i samband med modersmålsundervisning men har ingen klar uppfattning om hur många dessa är. Enligt grundskoleförordningen skall en elev få studiehandledning på modersmålet om eleven behöver det. Inspektörerna vill i sammanhanget peka på att kopplingen mellan modersmålsundervisning och studiehandledning är olycklig eftersom studiehandledning är en stödåtgärd som rektor bedömer och fattar beslut om medan modersmålsundervisning endast ges om eleven önskar få sådan undervisning.

I skolan finns en så kallad förberedelseklass. Den består av elever som är nyanlända till Sverige eller av annan anledning behöver mycket stöd för att kunna följa undervisningen. Det är en liten undervisningsgrupp där det finns stor möjlighet till individuell undervisning. Målet är att eleverna efter en begränsad tid skall slussas ut till ordinarie klasser. Det finns dock brister när det gäller beslut om dessa elevers undervisning. Det fattas inte beslut om att elev skall få särskilt stöd i särskild undervisningsgrupp för dessa elever. För de elever som har anpassad studiegång fattas inte heller beslut om sådan. Eleverna i denna särskilda undervisningsgrupp har inte åtgärdsprogram.

Inspektörerna bedömer som en brist som måste åtgärdas att alla elever inte får det stöd de är i behov av för att ha likvärdiga möjligheter att nå målen. Inspektörerna bedömer vidare som en brist som måste åtgärdas att rektor inte fattar beslut om att elev skall få särskilt stöd i särskild undervisningsgrupp eller att elev skall ha anpassad studiegång. Inte heller fattas beslut om upprättande av åtgärdsprogram enligt gällande förordning.

Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalet. Planen skall vara ett framåtsyftande dokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. Vid utvecklingssamtalet skall läraren i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Se vidare i Skolverkets Allmänna råd för individuella utvecklingsplaner, SKOLFS 2006:10. Vid inspektionstillfället hade skolan inte upprättat individuella utvecklingsplaner för alla elever. Ett arbete har påbörjats i skolan för att vidareutveckla den elektroniska omdömesdatabasen till en individuell utvecklingsplan. Inspektörerna vill peka på vikten av att noggrant överväga om arbetet med den så kallade omdömesdatabasen leder till individuella utvecklingsplaner som överensstämmer med den nya förordningen. Att alla elever inte har individuella utvecklingsplaner bedömer inspektörerna som en brist som måste åtgärdas

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Lärarna i Sjöängsskolan bedömer elevernas kunskapsutveckling utifrån de insatser eleverna gör i undervisningen. Lärarna samverkar om bedömningar och för diskussioner om bedömningar och betygssättning främst i ämnesgrupper på skolan men även i de ämnesnätverk som finns i stadsdelen. De äldre eleverna har god uppfattning om vilka betygskriterier som gäller inför ett moment i ett ämne. Eleverna väljer ofta personliga mål för sin insats och tycker i allmänhet att lärarnas bedömningar är rättvisa och likvärdiga.

Alla elever och föräldrar har utvecklingssamtal minst en gång per termin. De flesta är nöjda med hur dessa samtal genomförs. De äldre eleverna är dock missnöjda med att det elektroniskt baserade system, omdömesdatabas, som införts gör att information om elevernas kunskapsutveckling i vissa ämnen blir torftig. De ser utvecklingssamtalet som ett viktigt tillfälle att få veta vad de skall lägga vikt vid för att nå målen och anser att de går miste om detta på grund av en del lärares bristande kommunikation omkring bedömningar. Inspektörerna vill göra skolan uppmärksam på att utvecklingssamtalen skall ge eleverna information om kunskapsutvecklingen i alla ämnen i förhållande till kursplanernas mål.

Inspektörerna har tagit del av de skriftliga omdömen som de elever får som ej erhåller slutbetyg i årskurs 9. Dessa beskriver, enligt inspektörernas bedömning, elevens kunskapsutveckling på ett föredömligt tydligt sätt.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Av förordningen om kvalitetsredovisning i skolväsendet m.m. (1997:702) framgår bland annat att det övergripande syftet med arbetet med kvalitetsredovisningen är att främja skolans kvalitetsarbete och därmed bidra till att uppfylla de nationella målen för utbildningen. Kvalitetsredovisningen skall innehålla en bedömning av i vilken mån skolan förverkligat de nationella målen och en redogörelse för vilka åtgärder som skolan avser att vidta för en högre måluppfyllelse. I Sjöängsskolan skrivs en verksamhetsberättelse som också utgör skolans kvalitetsredovisning. Verksamhetsberättelsen för år 2005 är uppdelad i dels en redogörande text, dels i en resultatredovisning i tabellformat. De resultat som redovisas används inte för någon analys. Under rubriken Förbättringsområden finns ett antal punkter som beskriver vad skolan har tänkt genomföra men eftersom det saknas en värdering av det som skolan genomfört blir det svårt att se hur förbättringsinsatserna kan bidra till att nå de nationella målen. Vid intervjuer med lärarna framkommer att verksamhetsberättelsen inte är ett dokument som de använder för att utveckla verksamhetens kvalitet.

Det kvalitetsarbete som sker på skolan sker enligt lärarna främst enskilt. De lärare som har undervisning i de yngre åldrarna uppger att kvalitetsarbete även sker i arbetslagen medan de lärare som undervisar de äldre eleverna anser att kvalitetsarbetet, förutom enskilt, främst sker i ämnesgrupper. Lärarna med undervisning i årskurs 6 till 9 uppger att arbetslagen inte är forum där utvecklingsarbete sker och att arbetslagsledarna inte har någon funktion som ledare av den pedagogiska diskussionen. Däremot framhåller de intervjuade lärarna den gemensamma studiedag, utvecklingsdag, där lärarna tillsammans med biträdande rektorer haft en diskussion om en gemensam syn på kunskap och vad skolan skall förmedla till eleven. Detta uppfattas som en positiv start på ett arbete att göra Sjöängsskolan till en enhet med en sammanhållen syn på det uppdrag skolan har och att fokusera på skolans pedagogiska utveckling. I detta sammanhang lyfts också "röda-tråden-konferenser" fram som positiva även om lärarna framhåller att dessa främst ägnas åt ämnesdiskussioner om matematik och svenska. Inspektörerna vill framhålla att det finns förutsättningar för ett gott kvalitetsarbete och att det är angeläget att skolan gör stora ansträngningar för att fortsätta det påbörjade arbetet. Som stöd i detta arbete kan Allmänna råd och kommentarer (SKOLFS 2006:18) om kvalitetsredovisning användas. Inspektörerna bedömer att kvalitetsredovisningen bör förbättras. Inspektörerna vill också peka på lämpligheten i att det dokument som skall utgöra skolans kvalitetsredovisning också benämns kvalitetsredovisning.

Ledning och intern kommunikation

Enligt skollagen skall rektorn hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Det åligger rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Vidare anges i läroplanen att rektorn, som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan, har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen.

Älvsjö stadsdel är indelad i två rektorsområden, norra Älvsjö och södra Älvsjö. I norra Älvsjö, som Sjöängsskolan tillhör, har rektorn ansvar för fem skolor med tillhörande skolbarnsomsorg och sju förskolor. Sjöängsskolan leds av rektorn och tre biträdande rektorer. Av intervjuer med rektorn, lärare och elever framkommer att rektorn inte kan anses förtrogen med den dagliga verksamheten inom sitt ansvarsområde, vilket är en brist som måste åtgärdas.

De biträdande rektorerna i Sjöängsskolan tycker själva att den ansvarsfördelning de gjort mellan sig är tydlig och klar. Eleverna vet vem som är rektor och att de dessutom har en biträdande rektor som ansvarar för deras utbildning. De äldre eleverna är dock osäkra på hur ansvaret är fördelat mellan de biträdande rektorerna. Personalen är inte klar över vem som beslutar i olika ärenden. En stor del av lärarna uppger att de tror att rektorn och biträdande rektorer inte har samma uppfattning om utformandet av den dagliga verksamheten. Rektorn uppger att de biträdande rektorerna har ett långtgående ansvar. Lärarna och i viss mån även de biträdande rektorerna ger dock uttryck för att de är osäkra på vilket mandat de biträdande rektorerna har och inspektörerna uppmanar rektorn att analysera orsakerna till skillnaderna i uppfattning om detta. Lärarna efterlyser en ledning som på ett mer tydligt sätt för den pedagogiska utvecklingen framåt. De biträdande rektorerna kan ge exempel på olika tillfällen när de för en pedagogisk diskussion med lärarna. Trots detta är lärarnas upplevelse tydlig, särskilt hos de lärare som undervisar i de senare åldrarna, av att de saknar pedagogisk ledning. De biträdande rektorerna uttrycker samtidigt att de fått uppfattning att många av lärarna inte vill ha ett tydligt ledarskap i pedagogiska frågor. Det är väsentligt att rektorn och biträdande rektorer analyserar orsakerna till denna skillnad i uppfattning. Inspektörerna bedömer att ledningen bör förbättras med avseende på tydlighet i ansvarsfördelningen och pedagogisk ledning, för att kunna fungera effektivt för styrning av verksamheten.

Det råder oklarhet omkring rektors deltagande i elevvårdskonferenser. Rektorn har ambitionen att delta i elevvårdskonferenser men biträdande rektorer uppger att rektorn deltar när elevvårdskonferensen får ekonomiska följder eller på annat sätt får mer påtagliga följder. Det framgår dock att rektorn inte deltar i elevvårdskonferenser i den utsträckning som svarar mot förordningens skrivning om elevvårdskonferensens sammansättning. Inspektörerna bedömer att rektorn i högre utsträckning bör delta i elevvårdskonferenser.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Tillgång till utbildning och information om utbildning

I Sjöängsskolan har 112 elever annat modersmål och av dessa deltar ca 90 elever i undervisning i sitt modersmål. De elever som önskar få modersmålsundervisning anmäler detta till biträdande rektor som enligt uppgift alltid anmäler ett behov av modersmålsundervisning hos språkcentrum som är kommunens centrala enhet för modersmålsundervisning. Det förekommer att elever får vänta en avsevärd tid innan de kan få modersmålsundervisning efter anmält behov. Biträdande rektorer förklarar detta med att språkcentrum på grund av olika

omständigheter inte kunnat erbjuda modersmål inom önskvärd tid och att omständigheterna är utanför biträdande rektors påverkan. Enligt grundskoleförordningen skall elev, under vissa förutsättningar, erbjudas modersmålsundervisning. Inspektörerna vill peka på vikten av att rektorn som har det övergripande ansvaret för att skolan når de nationella målen tillsammans med språkcentrum försäkrar sig om att modersmålsundervisning erbjuds enligt gällande förordningar.

Av de 112 eleverna har 97 elever svenska som andraspråk. I årskurserna 7–9 får eleverna undervisning i svenska som andraspråk i särskilda grupper där undervisningen är lagd parallell med lektioner i svenska. I årskurs 1 till 6 är undervisningen integrerad med undervisningen i svenska. Undervisningen sker enligt kursplanen i svenska som andraspråk. Lärarna är i allmänhet inte utbildade för att undervisa i svenska som andraspråk. De biträdande rektorerna framhåller dock att diskussioner om svenska som andraspråk förs mellan lärarna för att garantera utbildningens kvalitet.

I skolan bedrivs undervisning där eleverna kan välja en särskild profil. Dels finns en profil i årskurs 6–9 med inriktning mot matematik och naturorienterande ämnen, dels en inriktning mot musik i årskurs 4–6. Utrymmet för denna profil utgörs av tiden för elevens val. I årskurs 6–9 kan eleverna dessutom välja så kallad Bilingual Education vilket innebär att undervisning i naturorienterade och samhällsorienterade ämnen huvudsakligen sker på engelska.

Det finns möjlighet för skolan att bedriva delar av undervisningen på engelska genom förordningen om försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning i grundskolan (SFS 2003:459). Av denna framgår att delar av undervisningen får anordnas på engelska språket och att under den tid som sådan undervisning anordnas får högst hälften av undervisningen ske på engelska. Det framgår också att undervisningen i ett ämne inte helt får bedrivas på engelska. Inspektörerna vill peka på vikten av att skolan säkerställer att undervisningen på engelska språket följer förordningens krav.

Elevens val syftar enligt grundskoleförordningen till att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i ett eller flera ämnen. Eleverna skall erbjudas ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. De elever som valt en profil i sin undervisning har profilämnet som elevens val. Så länge detta är ett val som eleven gör så är det i överensstämmelse med förordningen. I intervjuer har dock framkommit att en del elever upplever att det är svårt att få ändra från profilämne till annat ämne inom elevens val. Inspektörerna vill peka på att just möjligheten att göra ett val är ett huvudsyfte med elevens val. De flesta av övriga elever har elevens val i överensstämmelse med förordningen. De elever som bedömts ha behov av stöd i något ämne, företrädesvis svenska, matematik eller engelska, har dock i praktiken inget val. Det är underförstått både hos lärare och elever att om eleven har behov av stöd i något ämne så skall eleven välja det ämnet som elevens val, eller som de äldre eleverna uttrycker det: ”man får inte välja om man har igvarning”. Elevens val fyller för dessa elever funktionen av stöd till eleven. Inspektörerna vill understryka att eleverna skall få elevens val oavsett deras behov av stöd i skolarbetet. Inspektörerna bedömer att elevens val är britsfälligt och måste åtgärdas så att alla elever får elevens val i enlighet med gällande förordning.

Personal

Lärarna i Sjöängsskolan efterlyser mer kompetensutvecklingsinsatser. De har uppfattningen att kompetensutvecklingen har minskat mycket i omfång och att det är svårt att få del av kompetenshöjande insatser.

Enligt nationell statistik för år 2005 var 11 av Sjöängsskolans 53 lärare obehöriga. Vid inspektionstillfället undervisade ett antal vikarier i skolan. En del av dessa var obehöriga. Eleverna, särskilt i de äldre åldrarna, ger uttryck för att det är stor skillnad på undervisning och arbetsro beroende på om läraren är behörig eller obehörig till de obehörigas nackdel. Skolledningen är medveten om att detta är ett problem men hänvisar till att det är svårt att rekrytera lärare med utbildning för den undervisning de skall bedriva. Inspektörerna vill peka på vikten av att det i skolan finns långsiktiga strategier för att försäkra skolan tillgång till lärare med adekvat utbildning och kompetens och att rektorn arbetar aktivt för detta.

Datum	Ort
2007-06-20	Stockholm

Johan Nilsson
Marie Morin